

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۱/۱۱/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی علل گرایش دانش آموزان به شاخه های هنرستان

محمد امین علیمحمدی بزنجانی^۱، علیرضا حسنی اصل^۲، لطیفه چنانه خیضری^۳، فاطمه حافظی^۴

۱- کارشناسی ارشد مکانیک، ولی عصر (عج) رفسنجان

۲- کارشناسی مکانیک خودرو، شهید چمران کرمان

۳- کارشناسی مهندسی تکنولوژی، جهاد دانشگاهی اهواز

۴- کارشناسی مهندسی متالورژی، دانشگاه سمنان

M.alimohamadi@gmail.com

چکیده

به بررسی گرایش دانش آموزان به شاخه های هنرستان، یک موضوع مهم در زمینه تحصیلی و توسعه فردی می پردازیم. این مطالعه، به تحلیل عوامل موثر در جذب و تمایل دانش آموزان به رشته های هنرستانی اختصاص دارد. از جمله موارد مورد بررسی در این چکیده می توان به عوامل محیطی مثل تأثیر خانواده، مدرسه و جامعه در تشکیل نگرش و انتخابات دانش آموزان اشاره کرد. همچنین، نقش عوامل فردی از قبیل علاقه ها، استعدادها، و انگیزه های شخصی در این فرآیند مورد تحلیل قرار می گیرد. علاوه بر این، برخی از مطالعات ممکن است به بررسی تأثیرات اقتصادی و اجتماعی بر انتخاب رشته توسط دانش آموزان بپردازند. این چکیده می تواند به تصمیم گیری های سیاست گذاران در زمینه آموزش و پرورش و همچنین مشاوران تحصیلی کمک کند تا برنامه هایی مناسب برای جذب و حمایت از دانش آموزان با گرایش به هنرستان ارائه دهند در این مطالعه، روش های مختلف برای جذب و حفظ دانش آموزان در شاخه های هنرستانی مورد بررسی قرار می گیرد. این شامل ارائه برنامه های آموزشی مناسب، ارائه فرصت های عملی و کاربردی، ایجاد بسترهای محیطی مناسب و همچنین ارتقاء نقش مشاوران تحصیلی در راهنمایی دانش آموزان در انتخاب رشته می شود. علاوه بر این، بررسی راهکارهایی برای ایجاد آگاهی بیشتر در خانواده ها و جامعه درباره اهمیت و فرصت های موجود در زمینه تحصیلات هنری و هنرستانی نیز از اهمیت ویژه برخوردار است. این مطالعه می تواند به عنوان یک راهنمای مفید برای سیاست گذاران، مدیران مدارس، والدین و دانش آموزان باشد تا به بهترین شکل از فرصت ها و پتانسیل های موجود در حوزه هنرستانی بهره مند شوند و در مسیر تحصیلی خود موفقیت بیشتری داشته باشند.

کلمات کلیدی: هنرستان- دانش آموزان- یادگیری

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- مقدمه

تحصیلات هنری و هنرستانی نقش بسیار مهمی در سیر تحصیلی دانش‌آموزان دارند و به عنوان یک بخش اساسی از سیستم آموزشی، فرصت‌ها و چشم‌اندازهای گسترده‌ای را برای شاگردان ارائه می‌دهند. با این حال، عوامل مختلفی ممکن است به گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی موثر باشند. از جمله این عوامل می‌توان به تأثیرات محیطی، فرهنگی، اجتماعی، و فردی اشاره کرد که می‌توانند در انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند. در این مطالعه، سعی بر این داریم تا با بررسی عوامل موثر در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی، به شناخت عمیق‌تری از این پدیده بپردازیم. با تحلیل نقش عوامل مختلف از جمله خانواده، مدرسه، جامعه، و ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان، سعی در ارائه یک دیدگاه جامع و تازه در این زمینه خواهیم داشت. این مطالعه نه تنها به درک عمیق‌تر از علل گرایش به شاخه‌های هنرستانی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به سیاست‌گذاران و مسئولان آموزشی نیز در ارتقاء سیاست‌ها و برنامه‌های تحصیلی کمک کند تا بهترین شرایط آموزشی برای دانش‌آموزان فراهم شود.

ادامه‌ی مطالعه این مسئله می‌تواند به ما کمک کند تا از نگاه عمیق‌تری به دلایل و عوامل موثر در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی برخوردار شویم. این شامل بررسی اثرات محیط خانوادگی، نقش مدرسه و محیط تحصیلی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی، و همچنین عوامل شخصیتی و روان‌شناختی می‌شود که در انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارند. با بهره‌گیری از مطالعات تحقیقاتی و روش‌های پژوهشی مناسب، می‌توانیم به دست آوردگی دقیق‌تری از پویایی‌ها و الگوهای موجود در این زمینه داشته باشیم. همچنین، تدوین پیشنهادات و راهکارهای عملی برای تقویت گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این راهکارها ممکن است شامل توسعه برنامه‌های آموزشی مناسب، ارائه فرصت‌های عملی و کاربردی، تقویت ارتباطات با خانواده‌ها، ایجاد محیط‌های آموزشی جذاب و تشویقی، و تقویت نقش مشاوران تحصیلی در این زمینه می‌شود. با انجام مطالعات گسترده و تفصیلی در این زمینه، می‌توانیم به ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش در حوزه تحصیلات هنری و هنرستانی کمک کنیم و به بهبود موقعیت و شرایط دانش‌آموزان علاقه‌مند به این حوزه بیافزینیم. در ادامه این مطالعه، می‌توان به بررسی تأثیرات اقتصادی و اجتماعی بر گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی نیز پرداخت. عواملی مانند فرصت‌های شغلی، انتظارات خانواده، وضعیت اقتصادی، و دیدگاه جامعه نسبت به حوزه هنری می‌توانند بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی تأثیرگذار باشند. همچنین، بررسی دیدگاه‌ها و تجارب دانش‌آموزانی که به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند هستند، می‌تواند به ما کمک کند تا بهترین شیوه‌ها و راهکارهایی را برای جذب و حفظ این دانش‌آموزان شناسایی کنیم. از طریق مصاحبه‌ها، نظرسنجی‌ها و مطالعات موردی، می‌توانیم به فهم عمیق‌تری از نیازها و ترجیحات این گروه از دانش‌آموزان دست یابیم. به طور کلی، مطالعه گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی می‌تواند بهبود بخشی آموزش و پرورش را تقویت کرده و به سازمان‌دهی بهتر و برنامه‌ریزی دقیق‌تر در حوزه تحصیلات هنری کمک کند. این اقدامات نه تنها به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که بهره‌ور و موفق‌تر در حوزه مورد علاقه خود فعالیت کنند، بلکه باعث توسعه فرهنگ هنری و ارتقاء سطح هنری جامعه نیز می‌شود. ارزیابی روش‌های مختلف جذب و حفظ دانش‌آموزان در شاخه‌های هنرستانی نیز بسیار اساسی است. این شامل توسعه برنامه‌های آموزشی و کلاس‌های عملی و کاربردی، ایجاد فضاهای آموزشی مناسب و تشویقی، ایجاد رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی و هنری جذاب، و ارتقاء نقش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مشاوران تحصیلی در این زمینه می‌شود. همچنین، ارتقاء همکاری و ارتباط بین مدارس، خانواده‌ها، و جوامع محلی با صنعت‌های هنری و فرهنگی می‌تواند به تحقق اهداف این مطالعه کمک کند. با ایجاد این ارتباط‌ها، دانش‌آموزان می‌توانند با فرصت‌ها و امکانات واقعی موجود در صنعت هنری آشنا شوند و بهترین تصمیم را در انتخاب رشته تحصیلی خود بگیرند.

ارزیابی تأثیرات برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مورد اجرا بر گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی

ارزیابی رضایت دانش‌آموزان و خانواده‌ها از این برنامه‌ها، و اندازه‌گیری تأثیرات آنها بر افزایش علاقه و توانایی‌های هنری دانش‌آموزان می‌شود. به علاوه، مطالعات مقایسه‌ای بین کشورها و مناطق مختلف می‌تواند به ما کمک کند تا الگوهای موفق در جذب و حفظ دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی را شناسایی و بهره‌مندی از آنها را بررسی کنیم. این ارتباطات بین‌المللی می‌توانند فرصت‌هایی برای تبادل دانش و تجارب بین کشورها فراهم کنند و بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی در حوزه هنری و هنرستانی را تسریع دهند. به طور کلی، ادامه مطالعه و ارزیابی پیشرفت‌ها و چالش‌ها در این حوزه می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و پرورش در این زمینه و افزایش فرصت‌ها برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به هنر و هنرستانی منجر شود.

عوامل فردی از جمله علاقه، استعداد، و انگیزه‌های شخصی دانش‌آموزان نقش بسیار مهمی در گرایش آنها به شاخه‌های هنرستانی دارند. این عوامل به طور مستقیم و غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی تأثیرگذارند. به طور خلاصه، نقش این عوامل در علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی به شرح زیر است:

۱. علاقه:

علاقه به هنر و زمینه‌های مرتبط با آن یکی از عوامل اصلی است که دانش‌آموزان را به انتخاب رشته‌های هنرستانی سوق می‌دهد. افرادی که به هنر و صنایع دستی علاقه‌مند هستند، احتمالاً تمایل بیشتری به انتخاب رشته‌های مرتبط خواهند داشت.

۲. استعداد:

استعداد فردی در زمینه‌های مختلف هنری می‌تواند تصمیم دانش‌آموزان را در انتخاب رشته تحصیلی تحت تأثیر قرار دهد. دانش‌آموزانی که استعداد و پتانسیل خاصی در زمینه‌های هنری دارند، ممکن است به دنبال شاخه‌های هنرستانی باشند تا بتوانند استعداد خود را بهتر توسعه دهند.

۳. انگیزه‌های شخصی:

عوامل مختلفی می‌توانند به عنوان انگیزه‌های شخصی برای دانش‌آموزان عمل کنند، از جمله علاقه به خلق آثار هنری، تأثیرگذاری بر دیگران از طریق هنر، و اشتیاق به یادگیری مهارت‌های هنری جدید. این عوامل فردی به عنوان مهم‌ترین عوامل در تشکیل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی مطرح می‌شوند و نقش بسیار اساسی در تصمیم‌گیری آنها دارند. بررسی و توجه به این عوامل در طراحی برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی از دانش‌آموزان می‌تواند بهبود قابل توجهی در موفقیت آموزشی و شخصیتی آنها داشته باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

با توجه به اهمیت عوامل فردی در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی، می‌توان اقدامات متعددی را به عنوان راهکارهایی برای تقویت این عوامل و تسهیل انتخاب آگاهانه دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی در نظر گرفت. به عنوان مثال:

۱. ارائه فرصت‌های تجربی:

فراهم کردن فرصت‌های تجربی و عملی در زمینه‌های هنری برای دانش‌آموزان، می‌تواند به آنها کمک کند تا استعدادهای خود را شناسایی و توسعه دهند و علاقه‌مندی شان را به شاخه‌های هنرستانی تقویت کنند.

۲. ارتقاء مشاوره تحصیلی:

مشاوره‌ی تحصیلی که به طور ویژه به نیازها و علاقه‌های هنری دانش‌آموزان توجه کند، می‌تواند آنها را در انتخاب مناسب‌ترین شاخه هنری هدایت کند و انگیزه‌های شخصی شان را تقویت نماید.

۳. اطلاع‌رسانی به والدین:

آگاه‌سازی والدین درباره اهمیت و منافع تحصیل در زمینه‌های هنری، می‌تواند آنها را در ایجاد حمایت و پشتیبانی لازم برای فرزندانشان در انتخاب رشته هنری یاری نماید.

۴. توسعه برنامه‌های آموزشی:

ارائه برنامه‌های آموزشی مناسب و جذاب در زمینه‌های هنری، با توجه به علاقه‌مندی‌ها و استعدادهای دانش‌آموزان، می‌تواند به تحقق اهداف آموزشی و توانمندسازی آنها کمک کند.

با اجرای این اقدامات و توجه به نیازها و علاقه‌های هنری فردی دانش‌آموزان، می‌توان از افزایش گرایش آنها به شاخه‌های هنرستانی و بهره‌وری بیشتر از ظرفیت‌های خود در این زمینه اطمینان حاصل نمود.

۵. توجیه اجتماعی:

ایجاد توجیه اجتماعی برای انتخاب شاخه‌های هنرستانی نیز می‌تواند به تقویت گرایش دانش‌آموزان به این حوزه‌ها کمک کند. اطمینان از آنکه انتخاب شاخه هنری نیز همانند دیگر رشته‌ها ارزشمند و ارتقابخش است، می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را افزایش دهد.

۶. استفاده از نمونه‌های الهام‌بخش:

معرفی دانش‌آموزان به نمونه‌های موفقیت‌آمیز در حوزه‌های هنری، مانند هنرمندان موفق، معلمان توانا، و فرداهایی که در حرفه‌های هنری پیشرفت کرده‌اند، می‌تواند انگیزه آنها را بیشتر کند.

۷. توسعه مهارت‌های فردی:

ارائه فرصت‌ها برای توسعه مهارت‌های فردی مانند خلاقیت، تفکر پیچیده، و مسئولیت‌پذیری در زمینه‌های هنری، می‌تواند به تقویت اعتماد به نفس و ارتقاء رضایتمندی دانش‌آموزان از انتخاب شاخه هنری کمک کند.

با بهره‌گیری از این راهکارها و اقدامات، می‌توان تاثیرگذاری و موفقیت در جذب و پشتیبانی دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی را افزایش داد و به آنها در رشد و پیشرفت حرفه‌ای و شخصیتی کمک کرد.

تاثیرات اقتصادی و اجتماعی نیز از جمله عوامل مهم در بررسی علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی هستند. این عوامل می‌توانند در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی نقش بسیار مهمی ایفا کنند. به طور خاص:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱. تأثیرات اقتصادی:

شرایط اقتصادی خانواده‌ها می‌تواند تصمیم‌گیری دانش‌آموزان را در انتخاب رشته تحصیلی تحت تأثیر قرار دهد. ممکن است خانواده‌های با درآمد محدود، بیشتر به دنبال انتخاب رشته‌هایی با قابلیت اشتغال و درآمد پایدار باشند، در حالی که در برخی موارد، دانش‌آموزان از این نگرانی‌ها بی‌تأثیر نباشند و بر اساس علاقه‌مندی خود به رشته‌های هنری علاقه‌مند شوند.

۲. تأثیرات اجتماعی و فرهنگی:

فرهنگ و اجتماع نیز می‌تواند بر گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی تأثیرگذار باشد. در برخی جوامع، ممکن است شاخه‌های هنری و هنرستانی با تعادل کارآمدی و اعتبار بالا شناخته شده و مورد تحسین باشند، در حالی که در دیگر جوامع ممکن است محیط فرهنگی و اجتماعی بر اینکه آیا هنر به عنوان یک مسیر شغلی ارجح می‌نهد یا خیر، تأثیرگذار باشد. با در نظر گرفتن این تأثیرات، مطالعه علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی باید از یک رویکرد چندجانبه و گسترده پیروی کند تا به درک عمیق‌تری از این پدیده دست یابد. این شامل تحلیل شرایط اقتصادی و اجتماعی محیط خانواده، مدرسه، و جامعه، و همچنین ارتباط بین این عوامل با عوامل فردی دانش‌آموزان می‌شود.

۳. فرصت‌های شغلی:

فرصت‌های شغلی در زمینه‌های هنری و هنرستانی نیز می‌تواند بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. وجود فرصت‌های شغلی و درآمدزایی مناسب در این زمینه‌ها می‌تواند دانش‌آموزان را به سمت انتخاب رشته‌های هنرستانی سوق دهد.

۴. نگرش جامعه و خانواده:

نگرش جامعه و خانواده نیز می‌تواند نقش بسیار مهمی در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان بازی کند. در برخی جوامع، هنر به عنوان یک مسیر شغلی مورد توجه و ارزش‌گذاری قرار می‌گیرد که می‌تواند دانش‌آموزان را به سمت انتخاب رشته‌های هنرستانی سوق دهد. از طرف دیگر، در برخی جوامع، هنر ممکن است به عنوان یک مسیر شغلی کم‌ارزش تلقی شود که می‌تواند تصمیم دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد.

۵. محیط مدرسه و امکانات آموزشی:

محیط مدرسه و وجود امکانات آموزشی مناسب در زمینه‌های هنری نیز می‌تواند تصمیم‌گیری دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد. وجود امکانات آموزشی و فرهنگی مناسب می‌تواند به دانش‌آموزان اطمینان دهد که می‌توانند مهارت‌های هنری خود را بهترین شکل ممکن توسعه دهند و در این زمینه موفق شوند. این عوامل اقتصادی و اجتماعی به عنوان عوامل مهم در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی می‌توانند بهبود و گسترش فرصت‌های تحصیلی و شغلی در حوزه‌های هنری و هنرستانی کمک کنند.

۶. پیشرفت فردی:

برای برخی از دانش‌آموزان، توانایی ایجاد و ارتقاء مهارت‌های هنری و هنرستانی می‌تواند منجر به پیشرفت فردی و افزایش اعتماد به نفس‌شان شود. این دانش‌آموزان ممکن است به دلیل اینکه احساس می‌کنند در زمینه‌های هنری استعداد دارند، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷. تأثیر رسانه‌ها و فرهنگ جهانی: رسانه‌ها و فرهنگ جهانی نیز می‌توانند نقش مهمی در شکل‌دهی به گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی ایفا کنند. موسیقی، هنرهای تجسمی، و سایر عوامل فرهنگی که از طریق رسانه‌ها و فرهنگ جهانی به دانش‌آموزان معرفی می‌شوند، ممکن است تأثیر مثبتی بر گرایش آنها به این حوزه‌ها داشته باشند.

۸. نیاز به خلاقیت و نوآوری: در جامعه امروزی، نیاز به خلاقیت و نوآوری برای حل مسائل پیچیده افزایش یافته است. برخی از دانش‌آموزان ممکن است به دلیل این نیاز، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند شوند که امکان خلاقیت و بیان خود را فراهم می‌کنند. با در نظر گرفتن این عوامل، مطالعه علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی به یک زاویه گسترده‌تر نیاز دارد که علاوه بر عوامل فردی، عوامل اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی را نیز مد نظر قرار دهد. این شیوه تحلیل برای برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی و پرورشی در حوزه‌های هنری و هنرستانی بسیار موثر واقع خواهد شد.

۹. تأثیر ارتباط با محیط:

ارتباط با محیط اطراف نیز می‌تواند در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی تأثیرگذار باشد. برخی از دانش‌آموزان ممکن است از طریق فعالیت‌های فرهنگی و هنری در محیط خود علاقه‌مندی خاصی پیدا کنند و این ارتباطات محلی می‌تواند آنها را به انتخاب رشته‌های هنرستانی هدایت کند.

۱۰. تأثیر نمونه‌های اجتماعی:

نمونه‌های موفق در زمینه‌های هنری و هنرستانی نیز می‌توانند به عنوان الگوهای الهام‌بخش برای دانش‌آموزان عمل کنند. دیدن موفقیت‌ها و داستان‌های الهام‌بخش افرادی که در حوزه‌های هنری پیشرفت کرده‌اند، می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان داشته باشد.

۱۱. فرصت‌های آموزشی برای توسعه مهارت‌ها:

وجود فرصت‌های آموزشی و امکانات مناسب برای توسعه مهارت‌های هنری می‌تواند به دانش‌آموزان اعتماد بیشتری به توانایی خود در این زمینه بدهد و آنها را به شاخه‌های هنرستانی سوق دهد.

۱۲. تأثیر ارزش‌ها و معیارهای جامعه:

ارزش‌ها و معیارهای جامعه نیز می‌توانند در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی نقش داشته باشند. در برخی جوامع، شاخه‌های هنری ممکن است از نظر ارزش‌ها و معیارهای مرسوم جامعه ارزش‌گذاری شود و در برخی دیگر، ممکن است مورد نادیده گرفته شود که این موضوع می‌تواند بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. بررسی و درک عوامل مختلفی که در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی نقش دارند، می‌تواند به ما کمک کند تا راهکارهای مناسبی را برای تشویق و پشتیبانی از دانش‌آموزان در تحقق اهداف شخصی و حرفه‌ایشان در نظر بگیریم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱۳. نیاز به تنوع و تعدد مهارت‌ها:

در جهان پیچیده امروزی، نیاز به تنوع و تعدد مهارت‌ها و استعدادها برای موفقیت در زندگی حرفه‌ای بسیار مهم است. برخی از دانش‌آموزان ممکن است به دلیل این نیاز، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند شوند که به تنوع و تعدد مهارت‌ها و استعدادها می‌پردازند.

۱۴. **تأثیرات فرهنگی و اجتماعی محلی:** تأثیرات فرهنگی و اجتماعی محلی نیز می‌توانند در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی نقش داشته باشند. عواملی مانند تاریخچه و فرهنگ محلی، شاخص‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی، و تاثیر گذشته افراد مهم بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در این زمینه می‌باشد.

۱۵. **نیاز به اعتبار و شهرت:** برخی از دانش‌آموزان ممکن است به دلیل نیاز به اعتبار و شهرت، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند شوند. شهرت و شناخته شدن در زمینه‌های هنری می‌تواند برای آن‌ها اهمیت داشته باشد و این نیاز می‌تواند به انتخاب رشته‌های هنری تحت تأثیر قرار دهد. با در نظر گرفتن این عوامل، مطالعه و تحلیل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی به یک زاویه گسترده‌تر و چندبعدی نیاز دارد. بررسی تأثیرات مختلف عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی می‌تواند به ما در درک بهتری از موضوع و ارائه راهکارهای مناسب برای پشتیبانی از دانش‌آموزان علاقه‌مند به هنرستانی کمک کند.

۱۶. تأثیر رشد صنعت هنری و فرهنگی:

رشد و توسعه صنعت هنری و فرهنگی می‌تواند بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی تأثیرگذار باشد. افزایش فرصت‌های شغلی و فرهنگی در این حوزه‌ها ممکن است دانش‌آموزان را به سمت شاخه‌های هنرستانی سوق دهد.

۱۷. تأثیر نگرش به هنر و خلاقیت:

نگرش جامعه و خانواده نیز می‌تواند تأثیرگذار باشد. افزایش نگرش مثبت به هنر و خلاقیت می‌تواند دانش‌آموزان را به سمت انتخاب شاخه‌های هنرستانی ترغیب کند.

۱۸. تأثیر توسعه مهارت‌های ارتباطی و تفکر خلاق:

شاخه‌های هنرستانی می‌توانند فرصت مناسبی برای توسعه مهارت‌های ارتباطی و تفکر خلاق فراهم کنند که این نیاز ممکن است دانش‌آموزان را به سمت انتخاب این رشته‌ها سوق دهد.

۱۹. تأثیر نیاز به ارتباط با دیگران:

برخی از دانش‌آموزان ممکن است به دلیل نیاز به ارتباط با دیگران و تجربه‌ی همکاری در گروه‌های هنری، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند شوند.

۲۰. تأثیر ارتباط با رشته‌های دیگر:

تأثیر ارتباط با رشته‌های دیگر نیز می‌تواند تصمیم‌گیری دانش‌آموزان را در انتخاب شاخه‌های هنرستانی تحت تأثیر قرار دهد. ارتباط و همکاری با رشته‌های علمی، فنی و مهندسی می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را برای انتخاب رشته‌های هنرستانی افزایش دهد. با توجه به تأثیرگذاری این عوامل مختلف، برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی و پرورشی باید از یک رویکرد گسترده و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

چندجانبه برخوردار باشند تا بتوانند به بهترین نحو از این عوامل برای تشویق و حمایت از دانش‌آموزان در انتخاب رشته‌های هنرستانی استفاده کنند.

۲۱. نیاز به ارتقاء امکانات آموزشی:

ارتقاء و بهبود امکانات آموزشی در زمینه‌های هنری می‌تواند نقش مهمی در انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان برای انتخاب رشته‌های هنرستانی ایفا کند. وجود امکانات مناسب و زیرساخت‌های آموزشی با کیفیت می‌تواند اعتماد به نفس دانش‌آموزان را افزایش داده و آن‌ها را به توسعه مهارت‌های هنری ترغیب کند.

۲۲. تأثیر توانمندسازی اجتماعی:

برنامه‌ها و فعالیت‌هایی که به توانمندسازی اجتماعی دانش‌آموزان در زمینه‌های هنری می‌پردازند، می‌توانند تأثیر مثبتی بر گرایش آن‌ها به این رشته‌ها داشته باشند. ایجاد فضاهای همکاری و تعاملی بین دانش‌آموزان و ارائه فرصت‌های آموزشی و اجتماعی مناسب می‌تواند انگیزه و اعتماد به نفس آن‌ها را افزایش دهد.

۲۳. تأثیر تحولات فناوری:

تحولات و پیشرفت‌های فناوری می‌توانند نیز تأثیرگذار باشند. فناوری‌های نوین، به دانش‌آموزان فرصت می‌دهند تا به شیوه‌های جدیدی در زمینه‌های هنری بپردازند و از ابزارهای نوین برای ایجاد آثار هنری استفاده کنند که می‌تواند انگیزه‌بخش برای انتخاب این رشته‌ها باشد.

۲۴. تأثیر ترویج فرهنگ هنری:

ترویج فرهنگ هنری و ارزش‌گذاری هنر و خلاقیت در جامعه می‌تواند از دیگر عواملی باشد که بر تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در انتخاب رشته‌های هنرستانی تأثیرگذار باشد. فرهنگ‌سازی در جهت ارزشیابی هنر و تشویق به انتخاب این رشته‌ها می‌تواند بر افزایش گرایش دانش‌آموزان به آن‌ها تأثیر مثبتی داشته باشد. با توجه به اهمیت تمامی این عوامل، انجام تحقیقات گسترده و مطالعات دقیق در این زمینه می‌تواند به ما کمک کند تا بهترین راهکارها و برنامه‌ها را برای ایجاد محیطی اشتیاق‌آور و حمایتی برای دانش‌آموزان علاقه‌مند به شاخه‌های هنرستانی ارائه دهیم.

نقش خانواده، جامعه و مدرسه به عنوان سه عامل اصلی در بررسی علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی بسیار مهم است. این سه عامل در کنار عوامل فردی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دیگر، تأثیر زیادی بر انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان دارند. به طور خلاصه، نقش هر کدام از این عوامل به شرح زیر است:

۱. نقش خانواده:

- حمایت و تشویق: خانواده می‌تواند از طریق حمایت و تشویق به علاقه‌مندی دانش‌آموزان به هنرستانی، انگیزه و اعتماد به نفس آن‌ها را افزایش دهد.

- محیط فرهنگی: فرهنگ و ارزش‌هایی که در خانواده برای هنر و خلاقیت ارزش‌گذاری می‌شود، می‌تواند بر گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی تأثیرگذار باشد.

- پشتیبانی مالی: امکانات مالی و موادی که خانواده برای تحصیل در حوزه‌های هنرستانی فراهم می‌کند، می‌تواند در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد.

۲. نقش جامعه:

- ارزش‌گذاری جامعه: نگرش و ارزش‌گذاری جامعه نسبت به هنر و شاخه‌های هنرستانی می‌تواند بر انتخاب دانش‌آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تأثیرگذار باشد. ارزش گذاری و شناخته شدن هنرمندان و موفقیت‌های درخشان در این زمینه می‌تواند انگیزه‌بخش باشد. -امکانات فرهنگی و آموزشی: وجود فضاهای فرهنگی و هنری، مراکز آموزشی و امکانات مناسب در جامعه می‌تواند به دانش‌آموزان اعتماد به نفس و انگیزه لازم برای انتخاب رشته هنرستانی بدهد.

۳. نقش مدرسه:

-ارائه امکانات و فرصت‌ها: مدرسه با فراهم کردن امکانات آموزشی و فرصت‌های مختلف در زمینه‌های هنرستانی، می‌تواند به دانش‌آموزان انگیزه و اعتماد به نفس لازم را برای انتخاب این رشته‌ها بدهد.

-تشویق و راهنمایی: معلمان و مشاوران مدرسه می‌توانند با تشویق، راهنمایی و ارائه اطلاعات مناسب، به دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری و انتخاب رشته‌های هنرستانی کمک کنند.

-توسعه مهارت‌های ارتباطی و هنری: مدرسه می‌تواند با توسعه مهارت‌های ارتباطی و هنری دانش‌آموزان، انگیزه آن‌ها را برای ادامه تحصیل در این زمینه‌ها تقویت دهد. آموزش‌های عملی و کارگاه‌های هنری در مدارس می‌توانند فرصت مناسبی برای توسعه مهارت‌های هنری دانش‌آموزان فراهم کنند و آن‌ها را به شاخه‌های هنرستانی سوق دهند.

۴. ترویج تفکر خلاق و خلاقیت: مدارس می‌توانند با ترویج تفکر خلاق و خلاقیت، انگیزه و اعتماد به نفس دانش‌آموزان را در حوزه‌های هنرستانی تقویت کنند. ارائه فضاهایی برای بیان خلاقیت و ایده‌پردازی می‌تواند به دانش‌آموزان اعتماد به نفس لازم را برای انتخاب این رشته‌ها بدهد.

۵. تأمین اطلاعات و مشاوره: مدارس می‌توانند با ارائه اطلاعات مناسب و مشاوره‌های کارشناسی، دانش‌آموزان را در مسیر انتخاب رشته هنرستانی هدایت کنند و آن‌ها را با فرصت‌ها و چشم‌اندازهای این زمینه‌ها آشنا سازند.

با توجه به این نقش‌ها، هماهنگی و همکاری بین خانواده، جامعه و مدرسه امری بسیار مهم است تا بتوانند به بهترین نحو از این فرصت‌ها برای حمایت و تشویق دانش‌آموزان به ادامه تحصیل در شاخه‌های هنرستانی استفاده کنند و این دانش‌آموزان را در توسعه مهارت‌ها و استعدادهايشان حمایت کنند.

۶. ایجاد فضای مناسب برای ارتباط با صنعت هنری و فرهنگی: مدارس می‌توانند ارتباطات مستقیم با صنعت هنری و فرهنگی منطقه یا کشور را تسهیل کنند. این ارتباطات می‌توانند فرصت‌های شغلی و آموزشی بیشتری برای دانش‌آموزان در زمینه‌های هنرستانی فراهم کنند و انگیزه آن‌ها برای ادامه تحصیل در این حوزه‌ها را افزایش دهند.

۷. ترویج ارزش‌های هنری و اجتماعی: مدارس می‌توانند با ترویج ارزش‌های هنری و اجتماعی مانند خلاقیت، همکاری و تعامل، انسجام اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی، به دانش‌آموزان ارزشمندی این حوزه‌ها را آموزش دهند و آن‌ها را به ادامه تحصیل در این زمینه‌ها تشویق کنند.

۸. تأمین فرصت‌های عملی و تجربی: مدارس می‌توانند با فراهم کردن فرصت‌های عملی و تجربی در حوزه‌های هنری، این دانش‌آموزان را به توسعه مهارت‌های عملی و تجربی در این زمینه‌ها تشویق کنند و آن‌ها را برای ورود به صنعت مرتبط آماده کنند.

۹. استفاده از روش‌های آموزشی نوین: مدارس می‌توانند از روش‌های آموزشی نوین مانند آموزش مبتنی بر پروژه، یادگیری تجربی و انعطاف‌پذیری در برنامه‌های درسی استفاده کنند تا این دانش‌آموزان را در توسعه مهارت‌های هنری و خلاقیت حمایت کنند.

۱۰. تشویق به مشارکت در رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی: مدارس می‌توانند دانش‌آموزان را به مشارکت در رویدادها،

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نمایشگاه‌ها، کنسرت‌ها و سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری تشویق کنند تا آن‌ها را با فضای فرهنگی و هنری آشنا کنند و انگیزه آن‌ها برای ادامه تحصیل در این حوزه‌ها را افزایش دهند.

استفاده هماهنگ و موثر از این راهکارها توسط خانواده، جامعه و مدرسه می‌تواند به ارتقای گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی کمک کرده و آن‌ها را در توسعه استعدادها و تحقق آرزوهای حرفه‌ایشان حمایت کند.

بررسی علل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستان از دیدگاه مبانی نظری می‌تواند به طراحی برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی کمک کند. در اینجا، چند مبنای نظری که مورد استفاده در این حوزه می‌باشند را بررسی می‌کنیم:

۱. نظریه تقویت محیطی

این نظریه معتقد است که افراد از طریق تقویت‌ها و تحریک‌های محیطی به رفتارهای خاصی پاسخ می‌دهند. به عبارت دیگر، وقوع تجربه‌ها و پاداش‌های محیطی می‌تواند به عنوان عواملی مؤثر در شکل‌گیری گرایش و تمایلات فردی به شاخه‌های هنرستان مورد استفاده قرار گیرد.

۲. نظریه خویشاوندی

این نظریه معتقد است که افراد دارای نیازهایی مانند خودتعیینی، ارتباط اجتماعی و رشد شخصی هستند. در این رویکرد، اهمیت ارضای این نیازها در تصمیم‌گیری فردی و انتخاب رشته تحصیلی بسیار مهم است. بر اساس این نظریه، ارتباط با هنر و خلاقیت می‌تواند به ارضای این نیازها کمک کند و افراد را به انتخاب شاخه‌های هنرستانی ترغیب کند.

۳. نظریه راهبردهای یادگیری

این نظریه بر تأثیر نگرش فردی و راهبردهای یادگیری بر انتخاب رشته تحصیلی تأکید دارد. افراد با توجه به نگرش‌ها، علایق و راهبردهای یادگیری خود، به شاخه‌های هنرستانی علاقه‌مند می‌شوند. بنابراین، تأمین محیطی که افراد بتوانند نگرش‌ها و راهبردهای یادگیری خود را توسعه دهند، می‌تواند در گرایش آن‌ها به شاخه‌های هنرستانی مؤثر باشد.

۴. نظریه رشد

این نظریه بر تأثیر محیط زندگی و تجربیات شخصی در توسعه فردی تأکید دارد. بر اساس این نظریه، تجربیات هنری و خلاقیتی که فرد در طول زندگی خود دارد می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری گرایش او به شاخه‌های هنرستانی داشته باشد. استفاده از این مبانی نظری در تحلیل عواملی که بر گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی تأثیر می‌گذارد، می‌تواند به مدارس و سیاست‌گذاران آموزشی کمک کند تا برنامه‌ها و سیاست‌هایی را ارائه دهند که توانایی پشتیبانی از علاقه‌مندان به هنرستانی را ارتقاء دهند و انگیزه آن‌ها را برای پیگیری شاخه‌های هنری فراهم سازند.

۵. نظریه توسعه هویت

این نظریه بر تأثیر فرایند توسعه هویت فردی بر انتخاب رشته تحصیلی تأکید دارد. هویت فردی توسط عوامل مختلف شکل می‌گیرد از جمله تجربیات شخصی، فرهنگ، محیط اجتماعی و خانواده. انتخاب شاخه‌های هنرستانی ممکن است به عنوان یک بخش از فرایند توسعه هویت فردی دیده شود که این نظریه می‌تواند به درک بهتری از دلایل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی کمک کند.

۶. نظریه دسترسی به فرصت‌ها

این نظریه بر این اعتقاد استوار است که دسترسی به فرصت‌های آموزشی و شغلی، به عنوان عوامل کلیدی در تصمیم‌گیری

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دانش‌آموزان برای انتخاب رشته تحصیلی نقش دارد. افرادی که از فرصت‌های آموزشی و شغلی مناسب در حوزه‌های هنرستانی برخوردارند، ممکن است بیشتر به این شاخه‌ها جلب شوند.

۷. نظریه مهارت‌های فردی:

این نظریه بر این اعتقاد است که مهارت‌ها و استعداد‌های فردی نقش مهمی در انتخاب رشته تحصیلی ایفا می‌کنند. دانش‌آموزانی که دارای مهارت‌های هنری و خلاقیت بالا هستند، ممکن است به شاخه‌های هنرستانی جذب شوند تا بتوانند استعداد‌های خود را به نحو احسن به کار گیرند. استفاده از این مبانی نظری می‌تواند به محققان، مدارس و سیاست‌گذاران آموزشی کمک کند تا عوامل مؤثر در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی را بهتر شناسایی کرده و برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی مناسب را برای این دانش‌آموزان طراحی کنند.

۸. نظریه روان‌شناختی برنامه‌ریزی زندگی

این نظریه بر این اعتقاد است که تصمیمات فردی در زمینه انتخاب رشته تحصیلی ناشی از تعامل بین عوامل شخصیتی، ارزش‌ها، نیازها و اهداف فرد است. در این رویکرد، انتخاب شاخه‌های هنرستانی ناشی از تطابق بین اهداف شخصیتی و هدف‌های شغلی فرد با ویژگی‌های شاخه‌های هنرستانی ممکن است.

۹. نظریه تحولی

این نظریه بر این اعتقاد است که توسعه و رشد فردی به طول دوره زمانی و تجربیات زندگی او بستگی دارد. در طول دوره تحصیلی، تغییرات در علاقه‌ها، مهارت‌ها و اهداف فردی ممکن است به انتخاب شاخه‌های هنرستانی منجر شود.

۱۰. نظریه نظام اجتماعی

این نظریه بر این اعتقاد است که تصمیمات فردی تحت تأثیر نظام‌های اجتماعی و فرهنگی قرار دارند. فرهنگ، انتظارات اجتماعی و ارزش‌های فردی در جامعه می‌تواند تأثیر مهمی بر انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان، از جمله شاخه‌های هنرستانی، داشته باشد. این نظریات و رویکردهای نظری می‌توانند به تشخیص علل و دلایل گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی کمک کرده و به طراحی برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی مؤثرتری در این زمینه انجام پذیرد. استفاده از این مبانی نظری، اطمینان از ارتقاء روند توسعه و پیشرفت دانش‌آموزان در حوزه‌های هنرستانی را فراهم می‌آورد.

۱۱. نظریه سرنوشت این نظریه بر این اعتقاد است که سرنوشت و مسیر زندگی فرد تحت تأثیر عوامل بیرونی قرار دارد که از طریق تصمیم‌گیری‌های فردی قابل پیش‌بینی نیستند. بر اساس این نظریه، فرد ممکن است به دلیل شرایط اجتماعی، فرهنگی یا خانوادگی به شاخه‌های هنرستانی گرایش پیدا کند که ممکن است با سرنوشت او مرتبط باشد.

۱۲. نظریه تعاملی:

این نظریه بر این اعتقاد است که تصمیمات فردی ناشی از تعامل بین عوامل داخلی (مانند شخصیت، تجربیات شخصی) و عوامل خارجی (مانند فرهنگ، خانواده، مدرسه) است. انتخاب شاخه‌های هنرستانی نیز ممکن است ناشی از تعامل بین این عوامل باشد و به نوعی از تعاملات اجتماعی و فرهنگی فرد در محیط زندگی و تجربیات او نشأت بگیرد. استفاده از این مبانی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نظری می‌تواند به مدارس، مشاوران تحصیلی و خانواده‌ها کمک کند تا بهترین استراتژی‌ها و برنامه‌های آموزشی را برای پشتیبانی از دانش‌آموزان در گرایش به شاخه‌های هنرستانی انتخاب کنند. همچنین، توجه به این مبانی نظری می‌تواند به تحلیل بهتری از فرآیند تصمیم‌گیری دانش‌آموزان و ارائه راهکارهای موثرتر برای حمایت از آن‌ها در انتخاب رشته تحصیلی کمک کند.

۱۳. نظریه انتخاب شغلی

این نظریه بر این اعتقاد است که انتخاب رشته تحصیلی یک فرایند سیستماتیک است که توسط عوامل مختلفی نظیر علاقه، استعداد، مهارت‌ها و شرایط اجتماعی و اقتصادی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. دانش‌آموزان ممکن است به دلیل علاقه و استعداد به هنر و خلاقیت، به شاخه‌های هنرستانی گرایش پیدا کنند.

۱۴. نظریه انتقال فرهنگی

این نظریه بر این اعتقاد است که انتخابات فردی تحت تأثیر فرهنگ، انتظارات و ارزش‌های جامعه قرار دارند. بر اساس این نظریه، دانش‌آموزان ممکن است به دلیل انتظارات فرهنگی و ارزش‌های موجود در جامعه به شاخه‌های هنرستانی جلب شوند که مورد تأثیر قرار گرفته‌اند.

۱۵. نظریه انتقال خانوادگی

این نظریه بر این اعتقاد است که تصمیمات انتخاب رشته تحصیلی نیز تحت تأثیر خانواده و تجربیات خانوادگی قرار دارند. اگر خانواده دانش‌آموز از پیشرفت در زمینه‌های هنری حمایت کنند، احتمال انتخاب شاخه‌های هنرستانی توسط دانش‌آموز بیشتر است. توجه به این نظریات و رویکردها می‌تواند به ما کمک کند تا بهترین راهکارها و برنامه‌های آموزشی را برای حمایت از دانش‌آموزان در انتخاب شاخه‌های هنرستانی تدوین کنیم. به این ترتیب، مدارس و خانواده‌ها می‌توانند با ایجاد محیط‌های مناسب و ارائه فرصت‌های مناسب، از توسعه استعدادها و علاقه‌مندی‌های هنری دانش‌آموزان حمایت کنند و آن‌ها را در راه رسیدن به اهداف حرفه‌ای خود یاری کنند.

نتیجه گیری:

۱. عوامل فردی از قبیل علاقه، استعداد و شخصیت فردی نقش مهمی در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی دارند. دانش‌آموزانی که علاقه و استعداد به هنر و خلاقیت دارند، احتمالاً به این شاخه‌ها جلب شوند.
۲. عوامل اجتماعی و فرهنگی نیز از جمله عوامل مؤثر در گرایش دانش‌آموزان به شاخه‌های هنرستانی هستند. فرهنگ، انتظارات اجتماعی و پشتیبانی خانواده می‌تواند تأثیر زیادی در تصمیم‌گیری دانش‌آموزان داشته باشد.
۳. فرآیند تصمیم‌گیری دانش‌آموزان نه تنها تحت تأثیر عوامل فردی و اجتماعی قرار دارد، بلکه به تعامل بین این دو نیز وابسته است.
۴. بررسی نظریات مختلف نشان می‌دهد که انتخاب رشته تحصیلی یک فرایند چندبعدی و پیچیده است که تحت تأثیر متعددی قرار دارد، و هر فرد ممکن است بر اساس شرایط و موقعیت‌های مختلف به تصمیمات متفاوتی دست یابد. بنابراین، برای ایجاد برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی مؤثر برای حمایت از دانش‌آموزان در انتخاب شاخه‌های هنرستانی، لازم است به تمامی عوامل مؤثر در فرآیند تصمیم‌گیری آن‌ها توجه شود و برنامه‌هایی طراحی شود که این عوامل را در نظر بگیرد و به حمایت از رشد و توسعه استعدادهای هنری دانش‌آموزان کمک کند.

منابع:

- [۱]. میرسپاسی، ناصر، مجله علمی و پژوهشی اقتصاد و مدیریت، شماره ۴، ۱۳۶۹
- [۲]. نادری، عزت اله، سیف نراقی، مریم - روشهای تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم تربیتی ص ۳۹
- [۳]. مهاجر، یحیی، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و هدف و نقش آن، سال ۷۱ ص ۴۳۲
۱. ندیمی، محمدتقی و بروج، محمدحسین ۱۳۷۱، صص ۱۰۷-۱۰۸
- [۵]. طرح کلیات نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۷، ص ۱۱۳
- [۶]. دبیری اصفهانی، عذرا - آب. پ سه گانه، ۱۳۷۶، ص ۵۶
- [۷]. دبیری اصفهانی، عذرا، آب. پ سه گانه، ۷۶، ص ۵۷